

riti, navaliti. Odatle je izvedeno i franc. *offensif, offensive*, koje se izgovara s nazalnim *a* i sa *s*, dakle *ofansif, ofansiva*. Prema tome, kada bismo se htjeli držati francuskog izgovora, trebalo bi tu riječ pisati i izgovarati *ofansiva* (sa *s*), a ne *ofanziva* (sa *z*). No kako svatko, tko je učio latinski, i danas osjeća njezinu povezanost s glagolom *offendere*, ona se u većine zapadnih i zapadnoslavenskih jezika izgovara sa *en* (češ. *ofensiva*, polj. *ofensywa*, njem. *Offensive*, tal. *offensiva*, engl. *offensive*). Prema tome i za nas je najbolje, da ostanemo kod *ofenzive*.

Oblik *ofanziva* s pridjevima *ofanzivan, ofanzivni* počeo se kod nas širiti tek poslije Prvoga svjetskoga rata, kada je (u staroj Jugoslaviji) bio ojačao francuski utjecaj na našu zemlju. Da je, međutim, *ofenziva* starija od toga rata i da je kod nas i prije bila poznata, dokazuje već to, što je ima na pr. Senoa (u primjeru: Utoliko se je ipak opametio, da se je okanio svake ofenzive. Mladi gospodin, Prip., II. izd., 1932, str. 244.).

Prema *ofenzivi* bit će onda i *defenziva* (*defenzivan, defenzivni*, a ne *defanzivan, defanzivni*), koju od savremenih pisaca ima Kolar (Mladi Turčin, imajući ipak respekta pred starcem, držao se u defenzivi. Ili jesmo ili nismo, izd. MH, 1933, str. 19.), a najbolje će biti, ako se, gdje god je moguće, i jedna i druga zamijene domaćim riječima (navala, napadaj, napad, obrana).

Tenk je riječ, koja je u engleski jezik ušla iz indijanskoga, gdje *tānkh, tānkā* znači podzemno spremište za vodu, cisternu. Odatle se razvilo značenje, koje *tank* kao spremište za tekućine (rezervoar) ima i danas. Kako su ti rezervoari, osobito ako su bili veći i ako su se upotrebljavali za različne kiseline, za teška ulja i za druge tekućine, u novije vrijeme obično bili oklopljeni čeličnim, željeznim ili kakvim drugim metalnim pločama, preneseno je u pretprošlom svjetskom ratu *tanku* ime i na borna kola, koja su bila oklopljena sa svih strana kao pravi *tank*, a kretala su

se na čeličnim gusjenicama. Tako je engleska riječ *tank* odjednom imala dva značenja, koja su se proširila daleko po svijetu, jedno starije (metalno ili metalnim pločama oklopljeno spremište za tekućine) i jedno mlade (oklopljena kola za borbu u ratu). Kod nas se za *tank* u prvom značenju i danas govori *tank* (njem. *Tank*, tal. *tanca*), a za drugo govori se *tenk* (prema engleskom izgovoru, jer Englezi i Američani a u *tank* izgovaraju kao otvoreno *e*).

Najbolje će biti, ako tako i ostane: bar ćemo razlikovati *tank* od *tenka*, pa ne će biti nejasnoće, ni ako tko na pr. napiše, da je *vojniki* pošao za *tenkom* (a ne za *tankom*), ili da je netko u pretprošlom svjetskom ratu na *debelu Bertu* išao s *tenkom* (a ne s *tankom*).

J. H.

KORISTITI POVLAŠČENU VOZNJU

Je li bolje reći »ja koristim povlašćenu voznju«, ili »ja iskorišćujem popust na željeznici«?

Koristiti u našem književnom jeziku znači *pružati*, a ne *primati* ili *dobivati* korist. Prema tome će i objekt uz taj glagol stajati u dativu (Moj će ti savjet koristiti), a ako se on meće u akuzativ, značenje se glagolu mijenja, pa *koristiti* znači *pomagati*. U tom se značenju *koristiti* nalazi na pr. u Istumačenjima Ivana T. Mrnavića (str. 105.): »Krivo se govori... koristeći iskrnjega kakono kada jedan govori laž za osloboditi drugoga od koje pogibili«. Jedno je dakle *koristiti komu* ili, u starije vrijeme, *koristiti (pomagati) koga*, a drugo *koristiti se čime*, t. j. *primati, crpsti, dobivati* koristi od koga ili od čega.

Poslije prošloga rata stala se međutim putem novina i putem ljudi, koji ne poznaju naš književni jezik i koji nemaju dobro razvijeni jezični osjećaj, u naš jezik unositi konstrukcija, u kojoj *koristiti* s akuzativom (*koristiti godišnji odmor*,

koristiti besplatnu ili makar tu »povlašćenu vožnju i sl.) stoji mjesto uzeti, upotrebiti, iskoristiti ili koristiti se (s instrumentalom). Razumije se, da takva upotreba znači siromašenje jezika, ali to još ne bi bilo najgore, da ta nova konstrukcija nije ropski prijevod njemačke konstrukcije *nützen, nutzen*, koja s objektom u akuzativu znači »zu seinem Vorteil gebrauchen« (Hoffmann-Block, *Wtb. der deut. Spr. in ihrer heutigen Ausbildung*, strana 389., Leipzig 1944) i koju Slovenci imaju u svojem dijalu. *nucati, nucam*. Takve se konstrukcije, koje su ropski preuzete iz tuđeg jezika, zovu barbarizmi, i one se ne bi smjele upotrebljavati ni u novinama ni u govoru ljudi, kojima je stalo do ljepote i do čistoće svojega materinskoga jezika.

Ni pridjev *povlašćen* (bolje bi bilo *povlašćen*) u primjeru »ja koristim povla-

šćenu vožnju« nije dobro upotrebljen, jer *povlašćen* znači isto što *privilegiran*, a popust na željeznici danas više nije privilegij, koji bi pripadao nekoj određenoj klasi ljudi, nego pravo, koje pripada svakom radnom čovjeku.

Prema tome izreka »ja koristim povlašćenu vožnju« nikako ne ide u dobar književni jezik i ne treba je upotrebljavati.

Ali ni ono *iskorišćujem* u rečenici »ja iskorišćujem popust na željeznici« ne valja (zbog iterativnosti, koja glagol *iskorišćivati* približuje glagolu *eksploatirati*); bolje je reći *koristim se popustom na željeznici, imam popust na ž., služim se popustom na ž., uzeo sam popust na ž., poslužio sam se popustom na ž., iskoristio sam popust na željeznici*, ili slično.

J. H.

OSVRTI

»Naš jezik«

Između dva rata izlazila su u Jugoslaviji dva časopisa za njegovanje hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika, i to: »Naš jezik«, koji je izlazio u Beogradu od godine 1932., i »Hrvatski jezik«, koji je izlazio u Zagrebu godine 1938. i 1939. Poslije rata pojavila su se u našoj zemlji opet dva takva časopisa, u Beogradu »Naš jezik« u izdanju Srpske akademije nauka, Instituta za srpski jezik, godine 1949., i »Pitanja savremenog književnog jezika« u izdanju Instituta za savremeni jezik pri Višoj pedagoškoj školi u Sarajevu 1949. godine. »Naš jezik« izlazi redovito svakoga drugoga mjeseca kao dvobroj, a »Pitanja savremenog književnog jezika« povremeno, dosada svake godine jedan svezak. U jednom i drugom časopisu raspravljaju se pitanja našega

jezika, koja moraju interesirati ne samo stručnjake — jezikoslovce, nego i sve kulturne radnike u našoj zemlji (Hrvate, Srbe i Crnogorce). Naš će list davati prikaz članaka u tim listovima, da naša javnost bude obaviještena, što se piše o hrvatskom ili srpskom jeziku. U ovome broju osvrnut ćemo se na »Naš jezik«.

Školske godine 1951.—1952. izašla je III. knjiga »Našega jezika«, svez. 1—2, 3—4 i 5—6.¹ U tim svescima su ovi članci: A. Belić »Njegoš i nacionalna kultura naša« (str. 1.—5.), »O jezičkim poukama« (73—78), »Iz novije akcentuacije (II)« (149—153). Članak »Iz novije akcentuacije«, koji je nastavak članka pod istim nazivom u »Našem jeziku« II., str. 227.—237., za nas je od osobitog interesa, jer se pisac osvrće i na mišljenje dvojice zagrebačkih jezikoslovaca o akcentu u stranim riječima u NRH. U zadnjem

¹ Ovaj je prikaz bio priredjen za 1. broj »Jezika«, dakle prije nego je izašao br. 7—8 i 9—10.